

Kapitola 8 - Neformální logické klamy

Cílem této kapitoly je představit studentům nejčastější způsob zneužívání argumentačních technik v přirozeném jazyce. Jde o takzvané logické klamy. Rozebereme několik logických klamů, které se vyznačují skutečností, že mezi předpoklady a závěrem neexistuje vztah relevance, a skupinu klamů, kde vazba mezi předpoklady a závěrem je velmi slabá.

klíčové pojmy

Logický klam, irelevance, slabá indukce, argument klacku, argument vzbuzující soucit, společenský apel, argument proti osobě, náhoda, strašák, úhybný manévr, nepochopení pointy, odkaz na nekvalifikovanou autoritu, odkaz na nevědomost, předčasné zobecnění, falešná příčina, kluzký svah, povrchní analogie.

Výklad

Logické klamy je logicky neplatný argument, který se na první pohled jeví jako přijatelný. Většinou je jeho přijatelnost způsobena psychologickou přesvědčivostí. Z logického hlediska je však nutné jej odmítnout. Rozlišíme dvě skupiny logických klamů:

Klamy založené na IRELEVANCI – premisy nemají žádný logický vztah k závěru. Psychologicky však mohou být relevantní.

Klamy založené na SLABÉ INDUKCI – premisy neposkytují dostatečnou podporu pro závěr.

Klamy založené na irelevanci

1. Argument klacku

Místo toho, aby argumentující strana nabídla legitimní premisy pro daný závěr, oponentovi vyhrožuje užitím síly nebo neblahými důsledky. .

Student k pedagogovi: Pokud neuznáte, že jsem v zápočtovém testu dosáhl dostatečný počet bodů, využiji svých známostí na Ministerstvu školství, abych vaši fakultě způsobil vážné problémy.

Televizní diskuse o homosexualitě a registrovaném partnerství: „Bůh homosexualitu nenávidí. Homosexuálové skončí v sirném jezeře.“

2. Argument vzbuzující soucit

Argumentující strana předloží závěr argumentu a pak se pokusí v oponentu vyvolat lítost.

Obžalovaný z kráčení daně k soudci: Připouštím, že jsem deklaroval třináct vyživovaných osob, i když mám jen dvě. Ale pokud mě odsoudíte, moje renomé bude zničeno. Nejspíš ztratím práci, moje žena nebude moci jít na tu operaci a děti nebudou mít co jíst. Přece si nemůžete myslet, že jsem vinen.

Očekáváme, že naši zprávu přijmete. Pracovali jsme na ní celou noc.

3. Společenský apel (ad populum)

zaměřen na osobu a její vztah k jiným osobám. Princip je, že pokud daná osoba nepřijme jisté tvrzení, neblaze se změní její vztah ke společnosti.

Tři typy:

- a) **alegorický vůz** - všichni to dělají, tak přece nebudete pozadu
- b) **apel na marnivost** - dělají to celebrity a vy přece chcete být jako ony
- c) **apel na snobství** - dělá to pouze elita a vy přece chcete patřit mezi ně.

Samozřejmě že si chcete koupit nový Colgate! Proč? Protože devadesát procent všech Čechů si čistí zuby právě Colgatem.

Parfémy Gabriela Sabatini – vůně smyslnosti.

Rolls Royce není pro každého. Pokud patříte mezi těch pár vyvolených, můžete si tento distingovaný vůz vyzkoušet u ABC motors. (Jen na objednávku, prosím.)

4. Argument proti osobě (ad hominem)

Oponent zastává určitou tezi a argumentující nevyvrací tuto tezi, ale

- a) poukazuje na údajné negativní osobní charakteristiky a ovlivňující okolnosti dané osoby (**vedlejší znaky**),
- b) uráží osobu (**zneužívající**),
- c) nebo jí vyčítá podobné chování (**ty také**)

Petráš tvrdí, že antikoncepce je škodlivá. Ale Petráš je přece známý černokabátník, takže jeho argumenty nemůžeme přijmout.

Takový dědek, smrkáč, komouš, ateista... nám bude něco tvrdit. (zneužívající)

Byl bych nerad, kdybyste si mysleli, že tahle teorie je dobrá. Autoři ji dokazují jen proto, že by jinak přišli o grant. (vedlejší znaky)

Vy Němci, kteří jste šest let vraždili tento národ, nám budete něco vyčítat. (ty také)

4. Náhoda

Obecné pravidlo, které má omezenou aplikaci, je použito na situaci, pro kterou nebylo zamýšleno

Svoboda slova je ústavně garantované právo. Tedy P.T. by neměl být stíhán za propagaci fašismu.

5. Strašák

Argumentující nejprve záměrně zkreslí pozici oponenta, a to většinou tak, že se tato pozice jeví extrémněji, a poté ji vyvrátí. Snaží se navodit dojem, že vyvrátil i původní pozici oponenta.

Pan Neubauer tvrdí, že zdravotní péče musí být zdarma a dostupná všem lidem. Neubauer tedy zjevně hlásá komunismus. Ale všichni víme, jak komunistické státy dopadly – vedou k chudobě a potlačování individuálních svobod. Proto musíme Neubauerův argument odmítnout.

Analýza:

Pan Neubauer tvrdí, že zdravotní péče musí být zdarma a dostupná všem lidem (teze). Neubauer tedy zjevně hlásá komunismus (zkreslení teze). Ale všichni víme, jak komunistické státy dopadly – vedou k chudobě a potlačování individuálních svobod (vyvrácení zkreslené teze). Proto musíme

Neubauerův argument odmítnout (zpětná nelegitimní aplikace na původní tezi).

6. Úhybný manévr

Argumentující odvede pozornost oponenta tím, že nepozorovaně změní téma a přinutí jej začít argumentovat proti tomuto novému tématu.

Tvoje kamarádka Jana tvrdí, že káva Tribo chutná lépe než Mokafé. Zjevně ignoruje skutečnost, že Tribo vyrábí společnost Ojrokafé a Ojrokafé je společnost, která dodávala tu strašnou dětskou výživu do zemí třetího světa. Tisíce dětí zemřelo, když se tato dětská výživa smíchala s kontaminovanou vodou. Tvoje kamarádka zjevně neví, co mluví.

Žena: Miláčku, nejsem v těch šatech tlustá?

Muž: Ten účes ti dneska sluší. A ty náušnice – krása.

Jak si nesplést strašáka s úhybným manévrem

Ve strašákovu argumentující záměrně dezinterpretuje oponentovu pozici a vytvoří její karikaturu, kterou pak snadno vyvrátí.

V úhybném manévru argumentující nevytváří žádnou zkreslenou pozici, kterou by vyvracel. Jednoduše se snaží nepozorovaně změnit téma a k původní otázce se nevracet.

7. Nepochopení pointy

Týká se pouze argumentující strany. Argumentující nepochopí svůj vlastní argument a vyvodí z premis úplně jiný závěr, většinou mnohem extrémnější, než je legitimní.

V posledních několika letech dochází k všeobecnému úpadku našeho školství. Závěr je jasný. Školy si neplní svou funkci a jsou tedy zbytečné. Můžeme je zavřít.

V poslední době roste počet krádeží. Je tedy nutné znovu uzákonit trest smrti.

Klamy založené na slabé indukci

8. Odkaz na nekvalifikovanou autoritu

Každý argument, ve kterém přijímáme za pravdivé tvrzení takové osoby, která není dostatečně důvěryhodnou osobou, tj.

není to expert

ostatní experti mají odlišný názor

došlo k dezinterpretaci

osoba nemá patřičné kognitivní schopnosti

osoba má motiv k poskytování předpojatých informací

Známý psycholog tvrdí, že úbytek ledové pokrývky naší planety bude rychlejší, než předpovídají nejkatastrofičtější scénáře. Tudíž to tak asi bude.

9. Odkaz na nevědomost

Forma

A nebylo uspokojivě prokázáno, tudíž platí opak A.

nebo

A nebylo vyvráceno, tudíž platí A

Lidé se už staletí snaží vyvrátit tvrzení astrologie a ještě nikomu se to nepodařilo. Tudíž astrologie musí být pravdivá.

Lidé se už staletí snaží potvrdit tvrzení astrologie a ještě nikomu se to nepodařilo. Tudíž astrologie je nesmysl.

10. Předčasné zobecnění

Logický klam při induktivní generalizaci
Pokud je vzorek příliš malý nebo není reprezentativní.

Na první stupeň se mnou chodil jeden Róm a opakoval třetí třídu dvakrát. Na druhém stupni jsem potkal dalšího Róma, bylo mu už šestnáct, a třikrát opakoval sedmou třídu. Ti Rómové jsou fakt nevzdělavatelni.

11. Falešná příčina

a) poté, tedy kvůli tomu – následný jev je považován za důsledek předchozího, i když mezi nimi nemusí být žádný kauzální vztah

b) příčina zaměněna za důsledek

c) náhodný společný výskyt je zaměněn za příčinný vztah.

Za poslední dva měsíce náš tým vždy prohrál, když měly roztleskávačky červené úbory. Příště by si tedy měly vzít raději modré.

Úspěšní obchodní ředitelé mají plat alespoň padesát tisíc. Tedy nejlepší způsob, jak zaručit, aby klesl byl skvělým obchodním ředitelem, je zvýšit mu plat na padesát tisíc.

Dnes existuje více zákonů než dříve a je mnohem vyšší kriminalita. Tedy abychom snížili kriminalitu, je nutné snížit počet zákonů.

d) zjednodušená příčina

pokud daný jev má celý komplex příčin, ale argumentující prohlásí za příčinu pouze jednu z nich:

V poslední době pozorujeme úpadek našeho školství. Učitelé si dnes zjevně neplní své povinnosti.

12. Kluzký svah (šikmá plocha)

Závěr tohoto argumentu závisí na domnělé existenci řetězové reakce, která je jinak vysoce nepravděpodobná, přestože jednotlivé části řetězce mohou mít určitou pravděpodobnost.

Pornografie by měla být okamžitě zakázána. Pokud ji nezakážeme, povede to ke zvýšení sexuálního násilí jako znásilnění a incest. Toto dále povede k rozkladu mravního řádu naší společnosti, což bude mít za následek další nárůst kriminality. Nakonec to povede k rozkladu celé společnosti a kolapsu civilizace.

13. Povrchní analogie

Liší se od platného argumentu z analogie následujícími charakteristikami:

- podobnost mezi analogáty nemá vztah k dokazované vlastnosti
- existuje malé množství podobných vlastností mezi analogáty
- existuje podstatný rozdíl mezi analogáty

Česko a Slovensko jsou sousední země a jejich jazyky jsou velmi podobné. Tedy patrně slovenština a maďarština budou taky podobné.